

COMO XORDE ESTE LIBRO FESTEIRO? *TODO O ANO É (UNHA) FESTA*

VILABOI FREIRE, Pilar 2022. *Todo o ano é (unha) festa*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia. 118 páxs. ISBN: 978-84-453-5411-7.

[Recibido 21/11/22; aceptado 12/12/22]

Este libro comezou co confinamento en marzo do 2020. Unha pandemia asolou o mundo e pechounos nas casas a traballar. Son bibliotecaria e, sen ter fisicamente os libros para catalogar, dixitalizar ou rexistrar poucos labores podía facer pechada no fogar. Nese momento recibín unha chamada de Rosa Lamas, a bibliotecaria do Museo Etnolóxico de Ribadavia, para colaborar nun proxecto colectivo relacionado co mes de abril e a tradición oral, no cal acabei participando con dúas páxinas en que comentaba os festexos e santos máis destacados. Un dos hándicaps de traballar confinada foi que só dispoñía dos manuais e materiais da miña biblioteca particular e das buscas de Google en internet. O proxecto dixital inicial do mes de abril deu paso a seguir colaborando co Museo nas redes sociais (Facebook e Twitter) escribindo sobre os meses restantes do ano. E dada a boa acollida que tivo, demos o paso ao libro que vos presento hoxe. Esa é a razón pola que o libro empeza no mes de marzo: era o primeiro mes do confinamento ademais de ser o primeiro do calendario romano.

Que ides topar neste libro?

Existen unha gran variedade de calendarios segundo as distintas culturas. Consiste nun sistema de división do tempo en días, semanas, meses e anos de acordo con criterios astronómicos, pola posición da Terra respecto ao Sol ou respecto á Lúa, que permite organizar cronoloxicamente calquera actividade humana. No texto falo de tres calendarios. O *gregoriano*, instaurado polo papa Gregorio XIII en 1582, é o de maior aceptación no mundo occidental. Busca un equilibrio case perfecto co ano solar (o tempo que tarda a Terra en dar a volta ao Sol), que é de 365,2425 días. Consta de 12 meses, once deles de 30 ou 31 días e mais febreiro de 28, que cada catro anos ten 29 días, o que permite equilibrar precisamente o ano solar. Pola súa parte, o calendario *xuliano* usábase antes do gregoriano e fora establecido en honor a Xulio César a partir do ano 45 a. C. Dividía o ano en 12 meses e tamén tiña un día bisesto en febreiro cada catro anos. Con este calendario perdíase un día cada 129 anos, pois non coincidía tanto co ano solar. Coa reforma gregoriana corrixiuse este erro e agora só se perde un día cada 3.000 anos. Finalmente, o calendario *romano* era o usado na Antiga Roma antes da implantación do

xuliano. De acordo con el, o ano constaba de 10 meses, catro deles de 31 días e seis de 30 días, o que daba un ano de 304 días. O ano comezaba o 1 de marzo.

Outro dos aspectos que trato neste libro é dos nomes propios de persoa. O conxunto dos nomes propios dunha lingua chámase onomástica. Di Berta Dávila que «o nome propio dun fillo é a primeira prenda afectiva e á vez lingüística que lle damos». Tamén un dito popular afirma que «o nome hai que sabelo levar». E Ferro Ruibal insiste na importancia transcendental do nome, xa que vai ser para toda a vida. Sempre tentamos poñer nomes que nos resultan eufónicos ou bonitos. Antes poñíaselles Lucía ás nenas que nacían de día, pois o pobo vencellaba este nome coa luz, Domingo aos que o facían nese día ou Pascual aos nados no día da Pascua. Hai nomes cheos de prexuízos e connotacións negativas, como poden ser Caín ou Xudas, fronte a outros máis bondadosos, coma o de Abel. Todos temos un nome e sempre hai múltiples razóns para a súa escolla. Todos os meses analiceí tamén algún apelido e nisto foime de grande axuda a *Cartografía dos apelidos de Galicia*.

Hai igualmente neste libro moita información sobre o santoral e aquí quero recoñecer a miña débeda co *Diccionario dos nomes galegos* dirixido por Ferro Ruibal, a miña fonte principal de referencia; grazas a el puiden solucionar moitas dúbidas que me ían xurdindo. Calquera que traballe co santoral percibe a tarefa complicada que é entender as celebracións do mesmo santo en distintas datas do ano segundo criterios moi dispares: pódese conmemorar o nacemento, a morte, o seu martirio, a descuberta do sepulcro ou a translación das reliquias. Outra casuística posible son os santos homónimos, que aínda compartindo o mesmo nome son distintos: Xoana de Lestonac (o 2 de febreiro) fronte a Xoana de Arco (o 30 de maio), ou Pedro de Mezonzo (o 10 de setembro) fronte a Pedro de Verona (o 29 de abril). No índice final están recollidos os distintos santos homónimos coas respectivas datas (Martíño de Dumio fronte a Martíño de Tours). E mesmo está a cuestión de que hai máis santos que se celebran nun mesmo día; nese caso non os comentei todos senón que escollín aqueles que me chamaron máis a atención. Tamén só falo de certos días do mes e prescindo do resto dos santos que declinei investigar.

En canto a cuestións numéricas direivos que o número de santas é inferior ao de santos. Nos que eu analizo son 77 nomes masculinos e 51 nomes femininos; por exemplo, no mes de maio comento 6 formas femininas fronte a 15 masculinas. Os únicos meses en que trato máis formas femininas do que masculinas son xullo e febreiro. Introducín algún caso mitolóxico puntual, como Diana ou Antígona, e mesmo falo do Día da Muller Traballadora, que non teñen tradición oral, co fin de compensar dalgún xeito o “exceso” masculino. Por veces, a miña escolla decantoume cara á forma masculina porque non me constaba ningún exemplo de tradición oral en feminino.

Tamén menciono festas relixiosas ou populares que me interesaba destacar. Cando son datas que poden flutuar (Festa da Istoría, Entroido ou Corpus Christi) teñen o seu referente no caótico 2020.

Conclusións

Ese traballo predeu en min a faceta de investigadora que levaba agochada varios anos. O santoral, os meses e a onomástica son continuos xeradores de frases feitas, ditos, cantigas e expresións que son a parte da tradición oral que a min me interesaba analizar. Por veces deixei intacta a súa expresión popular: con castelanismos (*iglesia, Navidade*), popularismos (*dúbada*) e dialectalismos (seseo ou rotacismo) porque pasalos á lingua estándar implicaba perder, por exemplo, a rima nos versos, coplas ou refráns así coma a frescura da fala neses ditos.

Penso que a mocidade non coñece as cantigas nin coplas nin as expresións populares que usaban os nosos antepasados. Tamén se perderon moitas festas e romarías que se celebraban. Considero que é un ben inmaterial que é necesario entre as xeracións, onde todo o pobo se xuntaba para celebrar algo. Por iso eu quero co meu labor axudar a revivir das súas cinzas a nosa riqueza fraseolóxica. Se coa miña contribución fago algo de país e recupero un chisco o interese polas nosas festas, polas nosas tradicións e polas nosas expresións máis populares eu xa me dou por satisfeita.

Pilar Vilaboi Freire
Bibliotecaria da Fundación Penzol
pivilab@hotmail.com